

Bartolomej Dominik Lippay
(21. 9. 1864, Turzovka – 17. 12. 1919, Viedeň)

Bartolomejov otec bol židovského pôvodu a pochádzal z poľskej Haliče, odkiaľ sa niekedy v polovici 19. storočia presťahoval do Turzovky. Začiatkom decembra 1854 sa tu oženil s Annou Grosmanovou (1830 – 1879). Adolf a Hani Lipnerovci mali sedem synov a dcéru. Ako šieste dieťa v poradí sa narodil Bartolomej. Bartolomej **absolvoval ľudovú školu v Turzovke**. Už v tejto dobe zaujal svojim kresliarskym talentom. Na prvý ročník gymnázia ho pripravili doma v Turzovke, pretože bol veľmi chudý a slabý chlapec. Druhý až štvrtý ročník **gymnázia absolvoval v Žiline vo františkánskom gymnáziu**. Na hodinách kreslenia si učil učiteľ kreslenia a telesnej výchovy Záhumenský všimol chlapcov talent a ustavične ho motivoval, aby ho naďalej rozvíjal. Zo Žiliny odišiel Lipner

do Budapešti, kde absolvoval prvý ročník Röserovej obchodnej školy. Od roku 1881 však už študoval **na akadémii v Mníchove**, potom v **Antverpách** u Jeana-Françoisa Portaelsa, v **Bruseli** u Charlesa Hermansa a **Paríži** u Alexandra Cabanela. Na štúdiách mladého umelca podporoval turzovský dekan František Tagáni.

Z Mníchova sa načas vrátil do Turzovky, odkiaľ často navštevoval zámožných statkárov v okolí, ktorým vyhotovoval obrazy a býval za ne štedro odmenený. Keď sa zdržiaval v Nitre, zakaždým vyhľadal svojho bývalého farára a dobrodinca Tagániho, ktorý bol na jeseň 1883 menovaný nitrianskym sídelným kanonikom. **Od roku 1887 bol** s protekciou kanonika Tagániho **povoláný do Vatikánu**, kde z poverenia Svätej Stolice vyhotovil portrét vtedajšieho pápeža Leva XIII. V tomto čase **konvertoval na katolícku vieru**. Portrét sa mu vydaril a **pápež** ho, ako prejav vďaky povýšil do funkcie vatikánskeho maliara a **udelil mu grófsky titul**. V uvedenom roku si pomadľarčil svoje priezvisko na **Lippay**. Bartolomej portrétoval aj ďalších pápežov Pia X. a Benedikta XV. V polovici toho istého roka **sprevádzal princa Ferdinanda Coburga** (neskoršieho bulharského cára Ferdinanda I.) do Bulharska, aby ho na žiadosť bulharskej vlády portrétoval. Za mimoriadne vydarený portrét mu bolo **udelené čestné občianstvo a titul „direktor krásnych umení.“** V **roku 1889 sa oženil s Giudittou Hopfgarten**, najskôr spolu žili v Benátkach, neskôr vo Viedni. Z ich manželstva sa narodili deti: Klementína Bianka (nar. 1891 v Benátkach), Alexander (1892, Benátky), Gejza (1894, Benátky), František (1897, Viedeň) a Stella Anina (1900, Viedeň). Talent i umelecké nadanie potomkovia zdedili po otcovi: Gejza sa stal maliarom podobne ako otec, Anina maliarkou a učiteľkou jazykov, Alexander bol muzikológ a komponista, emigroval a **v roku 1926 založil symfonický orchester v Manile**, ktorý viedol až do svojej smrti v roku 1939. Bol to jeden z prvých ázijských symfonických orchestrov. František sa vydal na vedeckú dráhu, bol docentom fyziológie a prednášal na Viedenskej univerzite. V júni 1938 bol z rasistických dôvodov z univerzity vylúčený.

Počas pobytu vo Viedni, najmä v priebehu prvej svetovej vojny – **udržiaval Bartolomej Lippay vzťahy medzi pápežom a cisárom Františkom Jozefom v úlohe diplomatického sprostredkovateľa**. V januári 1904 vybavil Theodorovi Herzlovi, novinárovi a zakladateľovi sionizmu audienciu u pápeža Pia X., u ktorého sa Herzl snažil získať podporu pre sionistické snahy. Aj v pokročilejšom veku sa slávny maliar vracal do svojho rodiska.

Na sklonku života bol vážne chorý a **17. decembra 1919** po dlhšej chorobe **vo Viedni zomrel**. O tri dni bol pochovaný na centrálnom viedenskom cintoríne. Spolu s ním v hrobe odpočívajú aj jeho manželka Giuditta a dcéry Klementína a Anina.

MUDr. Hermann Jozef Hoffmann
(26. 3. 1874, Turzovka – 3. 9. 1944, Snina)

Hermann Jozef Hoffman pôvodným menom Armín sa narodil 26. marca 1874 ako piate z ôsmich detí Gabriela Hoffmanna (1834 – 1903) a jeho manželky Júlie, rodenej Straussovej (1840 – 1912). Rodičia sa zosobášili v Turzovke 22. augusta 1865. **Základné vzdelanie získal na tunajšej ľudovej škole, ktorú navštevoval v rokoch 1880 – 1885.** V rokoch 1886 – 1895 pokračoval v štúdiách na gymnáziu v Žiline, v závere ktorých sa rozhodol pre štúdium medicíny na vysokej škole v Budapešti. **Medicínu ukončil v roku 1905.**

Na začiatku svojej odbornej kariéry pôsobil ako praktický lekár v dnes maďarskej obci Forró, nachádzajúcej sa v Boršodsko-Abovsko-Zemplínskej župe. Krátko pred nástupom na tento post sa Armin oženil s Margitou Weiszovou (1883 – 1917), s ktorou mali v priebehu len krátko trvajúceho manželstva sedem detí. Dve z nich sa neskôr stali významnými sninskými lekármi, Viktor (1905 – 1975) a Gabriel (1907 – 1988). Nie je známe, kedy sa rodiny presťahovala do Budapešti. Až do roku 1908 pracoval Armin ako sekundárny lekár v miestnej Nemocnici sv. Alžbety. Bolo to približne v tom roku, keď vo Veľkej Británii Alexander Fleming (1881 – 1955) zložil záverečné lekárske skúšky. S Flemingom sa Hoffmann ale nikdy nestretol. Ako sa ale neskôr ukázalo, spájalo ho s ním rovnaké náhodné zistenie, ktoré osudy oboch mužov ovplyvnilo zásadne odlišným spôsobom. V rovnakom období sa život Armina Hoffmanna a jeho rodiny natrvalo spojil **s územím dnešného východného Slovenska, presťahovali sa do Stropkova**, kde pôsobil nasledujúcich päť rokov ako praktický, obvodný lekár.

V roku 1914 vypukla prvá svetová vojna, obsadenie Stropkova ruským vojskom malo za následok útek veľkej časti miestnych obyvateľov do obcí a miest mimo zónu priamej vojnovnej línie. **Mesto opustil aj Dr. Hoffmann s rodinou a odsťahoval sa do Sniny.** V prvých rokoch svojho pôsobenia bol dokonca jediným lekárom v sninskom okrese. Stal sa priekopníkom modernej liečby a zdravotnej osvety v celom okrese.

Asi v roku 1916 sa tento lekár bez relevantnej vedeckej praxe náhodne dopracoval k prelomovému poznaniu, vďaka ktorému sa mu v nasledujúcich rokoch podarilo, podľa dochovaných záznamov, zachrániť stovky ľudských životov. **V ampulkách s glukózovým roztokom objavil plesne**, ktoré po aplikovaní chorým ľuďom zlepšili ich stav, dokonca ich vyliečili. Ampulky s plesňovými vláknami sa rozhodol aplikovať cielene tak na sebe, ako aj na členoch svojej vlastnej rodiny. **V roku 1917 zomrela Hoffmannova manželka Margita.** Osobná tragédia Dr. Hoffmanna neodradila od ďalšej snahy preskúmať príčiny účinnosti jeho injekcie. Poslal žiadosti o overenie postupu nezávislými odborníkmi, ale bez výsledku. **Neskôr, v rokoch 1919 – 1920, v období epidémie tzv. španielskej chrípky, rozhodol tieto injekcie použiť masovo.** Plesňové kultúry v ampulkách neboli účinné pri

základnom ochorení, ale výrazne pomáhali pri sekundárnych komplikáciách chrípky, medzi ktoré patril najmä zápal pľúc, ktorý za bežných okolností väčšinou končil smrťou.

Dr. Hoffmann sa snažil získať nezávislé vyhodnotenie účinku jeho injekcie. Z Viedne a ani z Budapešti neprišla napriek opakovaným urgenciám nijaká odpoveď. Od 1. januára 1924 bol vymenovaný do funkcie obvodného lekára pre vidiecke obce. Jeho verejná činnosť sa neobmedzovala len na výkon lekárskeho povolania. **V Svine patril k zakladateľom miestnej pobočky Matice slovenskej a miestneho zboru Slovenskej ligy.** V sporadickom používaní glukózových injekcií však Hoffmann pokračoval aj naďalej a s postupmi ich výroby a aplikáciami oboznámil aj svojich synov.

Po vzniku slovenského štátu nebol čas ani priestor, aby sa naďalej snažil o potvrdenie účinnosti injekcie, čo by legalizovalo liečbu. Od 1. januára 1940 pristúpili úrady k postupnému zákazu praxe pre židovských lekárov na celom území Slovenska. **V tom čase mal Hoffmann už 66 rokov a pôsobil ako lekár vo výslužbe v obci Stakčín.** V septembri 1941 nadobudol platnosť známy Židovský kódex, ktorý de facto pozbavil Židov občianskych práv. O rok neskôr sa Hoffmann musel vzdať svojho postu v Stakčíne. **V roku 1942, podľa všetkého na odporúčanie najbližšej rodiny, sa nechal pokrstiť. Z Armina Hoffmanna sa stal Hermann Jozef Hoffmann.** Je smutnou a možno čiastočne aj symbolickou paralelou, že v roku 1942, keď sa Hoffmann ocitá na pokraji občianskeho poníženia a spoločenskej segregácie, v Anglicku začína Fleming s prvými aplikáciami penicilínu na členoch americkej a anglickej armády.

Dva roky predtým, z iniciatívy Hoffmannových synov Viktora a Gabriela, ako aj miestneho sninského notára, bola na zdravotný odbor ministerstva vnútra predložená správa o „plesňovej injekcii“ a o jej overene úspešnej dlhoročnej terapeutickú aplikácii v prípade rôznych bakteriálnych ochorení. V septembri 1944 doktor Armin Hoffman zomrel. Overenia ani uznania za svoj náhodný objav sa nedočkal. Po oslobodení sa Arminovi synovia, ktorým sa podarilo prežiť vojnové útrapy, snažili o zavŕšenie uznania otcovho objavu. Napriek všetkým dovtedajším snaženiam, prelom nastal **až v roku 1964.** Z Výskumného ústavu antibiotík v Roztokách pri Prahe dostali výsledok opakovanej analýzy vzorky „zázračnej injekcie s nasledovným znením: *„Vo všetkých 25 fľaštičkách boli kultivačne zistené kontaminácie... blízke druhom Penicillium frequentans, penicillium implicatum a pod..“* Hoffmannovci sa konečne dočkali potvrdenia toho, čo desiatky rokov ich otec predpokladal a o čo sa oni bezvýsledne snažili. Napriek tomu, že objav vlákien, ktoré neskôr revolučným spôsobom navždy zmenili medicínske liečebné postupy, dospel **Dr. Hoffmann vyše desať rokov pred Flemingom a k ich praktickej aplikácii pristúpil približne 25 rokov pred prvými testami penicilínu na ľuďoch,** jeho meno zostáva dnes takmer zabudnuté..“